

Waar staan we?

PAOFarmacie
in een notendop

Actuele ontwikkelingen
2013-2014

Samenwerking

Bestuur en Adviesraad

Quotes

FOCUS!

2013 - 2014

Waar staan we?

1.

*Brief van de verkenners Reibestein & Rinnooy
Kan aan minister Schippers 280213*

2.

*Discussiedocument 'Bewegingen
in de Farmaceutische zorg'*

In een brief aan minister Schippers rapporteerden eerder dit jaar 'de verkenners' Rinnooy Kan en Reibestein¹ over de huidige stand van de farmaceutische zorg in Nederland. Ook keken ze vooruit. In hun brief beschrijven ze de toekomstige apotheker als dé specialist voor de farmaceutische zorgverlening. Deze apotheker houdt toezicht op de totale medicatie van de patiënt, bewaakt de therapietrouw en werkt samen met andere zorgverleners.

In het verlengde van deze verkenning, werd later dit jaar in het KNMP-rapport² *Bewegingen in de (farmaceutische) zorg - Op weg naar de patiënt van morgen* beschreven dat ons in 2023 een complexe, specialistische zorg te wachten staat. De patiënt is dan een kritische zorgconsument, die door de apotheker wordt geadviseerd, gecoacht en begeleid.

Deze toekomstvisies laten zien dat de rol van de apotheker in de komende tien jaar ingrijpend zal veranderen. Dit betekent dat er andere eisen gesteld worden aan de apothekers. Om hieraan te kunnen voldoen, zal PAOFarmacie een toekomstbestendige en hoogwaardige scholing ontwikkelen, die zowel de apotheker van nu, als die van 2023 kan ondersteunen. Zo zal ons cursusaanbod niet alleen thema's bevatten als medicatieveiligheid en professionaliteit binnen de farmacie, maar ook praktijkgerichte cursussen waarin bijvoorbeeld management-

Waar staan we?

Sharon Schouten-Tjin A Tsoi
CEO / apotheker

Hans van Son
General Manager / apotheker

en communicatievaardigheden een belangrijk accent krijgen. Verder zal de rol van de apotheker als medebehandelaar ook nieuwe competenties vragen, die aan bod zullen komen in de vorm van bijvoorbeeld meer multidisciplinair onderwijs.

Om deze postacademische scholing zo goed mogelijk te laten aansluiten op niet alleen de geschetste toekomstverwachtingen, maar ook op de huidige farmacieopleiding, de vervolgopleiding en de praktijk, heeft PAOFarmacie intensief contact met bijvoorbeeld de KNMP en de WSO (*Wetenschappelijke Sectie Openbaar apothekers van de KNMP*), over onder meer een vernieuwde herregistratieregeling. Ook leveren we bijdragen aan bijvoorbeeld SIG's (*Special Interest Group*) en aan de toekomsttafels van de KNMP. En verder wordt intensief samengewerkt met (wetenschappelijke) instituten zoals de SIR, het IVM, Lareb en de Julius Academy. Op pagina 13 treft u een overzicht van organisaties waarmee PAOFarmacie samenwerkt.

Van toegevoegde waarde voor een hoogwaardig, actueel en toekomstbestendig postacademisch aanbod is voorts het langjarige wetenschappelijk onderzoek dat PAOFarmacie uitvoert. Het onderzoek richt zich op de motivatie van apothekers in een context van 'continue farmaceutische educatie'. De resultaten van de studie zullen ons meer inzicht verschaffen in de optimale omgeving die apothekers nodig hebben om zich levenslang met passie te blijven ontwikkelen.

Waar staan we?

FOCUS!

Hoe de farmaceutische zorg er in 2023 precies voor staat kan niemand ons vertellen. Er zijn richtingen gedefinieerd, maar veel is ook onzeker en afhankelijk van veel omstandigheden. Om deze dynamiek zo goed mogelijk te monitoren en om te zetten in relevante curriculumelementen, zal PAOFarmacie in 2014 een project starten, dat beoogt om op een continue wijze trends in en rond het farmaceutische vakgebied te signaleren. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met partijen, zoals universiteiten, beroepsorganisaties, cursisten en trendwatchers. Zo kan het PAOFarmacie-curriculum van jaar tot jaar worden bijgesteld volgens de meest recente inzichten en ontwikkelingen.

PAOFarmacie is klaar voor de toekomst. We ontwikkelen een hoogwaardig, praktijkgericht onderwijsaanbod, dat naadloos aansluit op de behoeften van de apothekers en op de eisen van de veranderende tijd.

Sharon Schouten

CEO / apotheker

Hans van Son

General Manager / apotheker

PAOFarmacie in een notendop

WIE ZIJN WE?

PAOFarmacie is een **non-profit organisatie**, die in 2001 is opgezet als een stichting zonder winstoogmerk. De organisatie is inmiddels een topinstituut, dat hoogwaardig, onafhankelijk postacademisch onderwijs verzorgt voor apothekers.

PAOFarmacie is een **samenwerkingsverband** tussen het Departement Farmaceutische Wetenschappen van de Universiteit Utrecht (UU), het Universitair Centrum voor Farmacie van de Rijksuniversiteit Groningen (RuG), de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP), de Vereniging van Nederlandse Industrieapothekers (NIA) en de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuisapothekers (NVZA).

Vertegenwoordigers van deze partijen vormen samen het Bestuur van PAOFarmacie. De organisatie beschikt verder over een Adviesraad, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van de genoemde partijen.

WAT IS ONZE MISSIE?

PAOFarmacie wil het **postacademisch** onderwijs zo inrichten, dat apothekers en andere zorgverleners op een gemakkelijke manier toegang hebben tot kwalitatief hoogwaardig, actueel en praktijkgericht onderwijs. Het onderwijs is gericht op een continue verbetering van de farmaceutische patiëntenzorg.

WAT DOEN WE?

Op het bureau van PAOFarmacie werken 12 mensen, die dag-in-dag-uit actief zijn met het ontwikkelen en organiseren van nascholingscursussen voor apothekers (herregistratie). Zij realiseren zich dat u als apotheker altijd de beste manier zoekt om uw patiënten te helpen en dat hierbij kennis van de nieuwste ontwikkelingen en veranderingen op uw vakgebied onmisbaar is. Vanuit dit vertrekpunt leveren de medewerkers van PAOFarmacie u actueel en hoogwaardig postacademisch onderwijs.

Naast dit herregistratieaanbod organiseert PAOFarmacie voor de KNMP, de NVZA en de NIA de vervolgoopleidingen en registratieopleidingen.

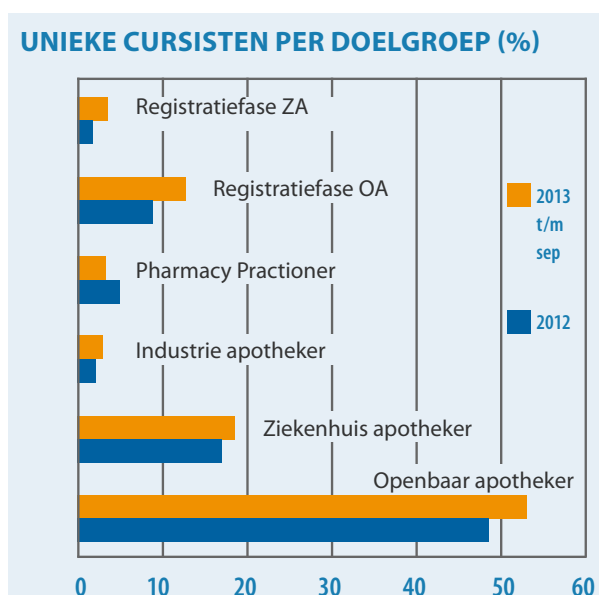
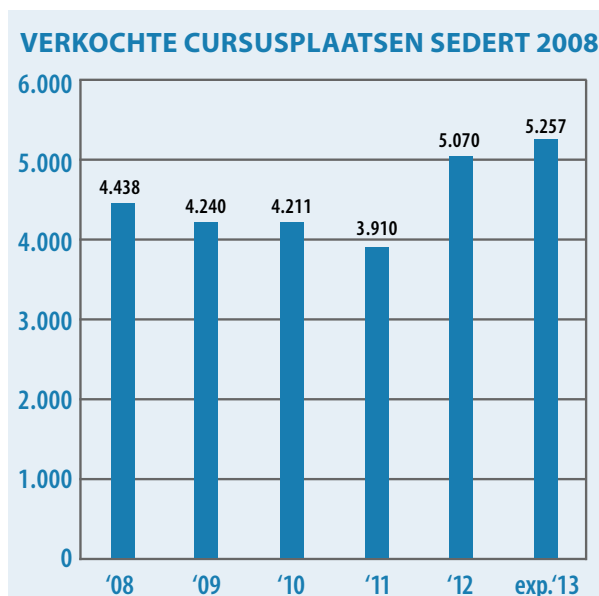
VOOR WIE WERKEN WE?

PAOFarmacie is er in de eerste plaats voor apothekers, maar sinds een paar jaar richten we ons ook op apothekersassistenten, farmaceutisch consultants, huisartsen en medisch specialisten.

WAT LEVEREN WE?

PAOFarmacie organiseert jaarlijks 250 cursusdagen verspreid over 50 tot 60 verschillende thema's. Deze thema's bevatten vooral farmaceutisch inhoudelijke onderwerpen, maar ook management-gerelateerde onderwerpen. In 2012 heeft PAOFarmacie meer dan 5000 cursusplaatsen verkocht en is daarmee marktleider op het gebied van postacademisch onderwijs voor apothekers.

Actuele ontwikkelingen 2013-2014

Hoewel de cijfers voor 2013 nog niet volledig bekend zijn, lijkt 2013 een lichte toename te vertonen in het aantal verkochte cursusplaatsen. Deze toename is voornamelijk het gevolg van de cursusverkoop bij de herregistratiefase van openbaar apothekers (71% van de cursisten is geregistreerd apotheker en neemt deel aan de herregistratiecursussen).

In zowel 2012 als in 2013 volgt een cursist bij PAOFarmacie gemiddeld 2,8 cursussen. Hierbij zijn niet meegerekend deelname aan e-componenten als Farmacocasus, Te-learning, Trends kennistoets en geaccrediteerde huiswerkopdrachten. Uitgaande van een gemiddelde cursusdag van zes accreditatie-uren, betekent dit, dat een cursist ongeveer 17 accreditatie-uren bij PAOFarmacie behaalt. Aangezien veel van onze cursussen in blended-vorm worden aangeboden, mag redelijkerwijs worden gesteld, dat een cursist bij PAOFarmacie ongeveer 50% van het gemiddeld benodigde aantal accreditatie-uren per jaar (40) behaalt. In de praktijk worden de overige uren verkregen door het bijwonen van congressen en FTO-bijeenkomsten.

Bezield onderwijs biedt betere resulta- ten voor apotheker

Op 27 mei 2013 organiseerde PAOFarmacie een openingssymposium ter gelegenheid van het betrekken van de nieuwe, inspirerende locatie in Zeist. Tijdens deze middag werd de schijnwerper gericht op het thema 'bezield onderwijs'.

Het symposium werd geopend door bestuursvoorzitter Ton de Boer en directeur Sharon Schouten. Na een historische lezing over de nieuwe locatie bij Slot Zeist door Markus Gill, volgde een inspirerende lezing door Iris van den Burg. Ze sprak over 'met hart en ziel werken en leren'. In een dialoog met Sharon Schouten hierover werd duidelijk, dat PAOFarmacie bezield onderwijs tot een speerpunt heeft benoemd. Dit wil zeggen, dat de organisatie haar postacademisch onderwijs zo zal inrichten dat apothekers er 'de bezieling' in hun vak mee kunnen behouden en stimuleren. Apothekers zullen zo hun passie voor het vak en hun kwaliteiten aanspreken, waardoor ze zich kunnen blijven ontwikkelen tot de best mogelijke zorgverlener. Wie wil dat nu niet?

Het openingssymposium werd beëindigd met een bijzondere presentatie van Chiel Ebbelaar (*lid van de Adviesraad van PAOFarmacie*) over 'bezield kennis vergaren'.

Wetenschappelijk onderzoek

1.

Deci EL et al. (1991), Motivation and education: the self-determination perspective. Educational Psychologist, 26 (3&4): 325-346.

2.

Kusurkar R. (2012), Motivation in medical students. Thesis.

3.

Vallerand R.J. (1992), The academic motivation scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. Educational and psychological measurement, 52 (4): 1003 - 1017.

Het apothekersberoep is zodanig in beweging, dat de apotheker zich gedurende zijn hele carrière moet blijven ontwikkelen. Daarom is het van groot belang dat PAOFarmacie scholingsproducten ontwikkelt, die de motivatie van apothekers stimuleren. Onderzoek helpt hierbij.

PAOFarmacie doet sinds juni 2010 wetenschappelijk onderzoek naar de didactiek van opleiden en bijscholen van volwassenen. De onderzoekslijn die hiertoe is uitgewerkt, is gericht op de motivatie van apothekers in relatie tot 'continuous pharmaceutical education'.

Aan de hand van de Self Determination Theory van Deci & Ryan¹ wordt onderzocht hoe het gesteld is met de motivatie voor nascholing van Nederlandse apothekers. Bekend is, dat motivatie van directe invloed is op de academische prestatie en leerstrategie². De eerste onderzoeksresultaten worden gepresenteerd op het congres van de NVMO (Nederlandse Vereniging van Medisch Onderwijs) in 2013. Tegelijkertijd zijn dit jaar voorbereidingen getroffen om een gevalideerde vragenlijst³ geschikt te maken voor verder onderzoek. Vanaf september 2013 zal deze vragenlijst (de Academic Motivation Scale) worden voorgelegd aan alle cursisten die via PAOFarmacie nascholing volgen. Na het analyseren van de gegevens en publicatie van de resultaten, wordt het onderzoek na een jaar herhaald bij dezelfde respondenten. Dit onderzoek zal PAOFarmacie het benodigde inzicht verschaffen voor verdere verbeteringen in het huidige postacademische onderwijs. Bovendien wordt er vervolgonderzoek mee gestimuleerd naar de effectiviteit van nascholing.

Vernieuwing in leervormen

Op didactisch gebied voorop lopen,
is voor PAOFarmacie een vanzelfspre-
kendheid. Zo worden regelmatig
nieuwe leervormen met bewezen
resultaat ingezet en zoekt PAOFarmacie
samenwerkingsverbanden met
andere educatieve organisaties,
als dit een beter leerresultaat
voor cursisten oplevert.

We kiezen trouwens nooit zomaar voor één leervorm, maar we proberen zoveel mogelijk cursussen als 'blended learning' aan te bieden. Hierbij worden verschillende leervormen met elkaar gecombineerd.

E-LEARNING

Op het gebied van e-learning is PAOFarmacie al jaren toonaangevend en we ontwikkelen de mogelijkheden ervan voortdurend. Zo is dit jaar in samenwerking met TVO het programma Farmacocampus vernieuwd. Daarnaast gaat PAOFarmacie het e-learning-programma uitbreiden, door een samenwerking aan te gaan met CME-online.

MULTIDISCIPLINAIR ONDERWIJS

Op allerlei gebied gaan huisartsen en apothekers steeds meer samenwerken. Dit moet, vinden we, ook terug te zien zijn in het postacademisch onderwijs dat we aanbieden. Zo wordt dit jaar een samenwerking gestart met het Julius Academy om te komen tot multidisciplinair onderwijs. Nog dit jaar en in 2014, zullen twee cursussen aangeboden worden aan zowel artsen als apothekers. Dit zijn de Diabetesdag van de PAO-H en Farmacotherapie Up to Date. De mogelijkheden van verdergaande samenwerking wordt onderzocht.

Daarnaast wordt met het Boerhaave Instituut overleg gevoerd om in 2014 een gezamenlijke dag voor zowel ziekenhuisapothekers als specialisten te organiseren.

Thema's voor de toekomst

PAOFarmacie is niet alleen op het gebied van didactiek innovatief, we willen ook vooruit kijken en koploper blijven als het gaat om het ontwikkelen van toekomstige leerthema's.

Een goed voorbeeld hiervan is het initiatief dat we namen om samen met de SIR de PIAF-cursus te ontwikkelen. Toen pas veel later de medicatiebeoordeling gehonoreerd werd door zorgverzekeraars, waren de PIAF-cursisten hiertoe al ruimschoots geëquipeerd.

Om verder vorm te geven aan het belang van vooruitkijken, start PAOFarmacie in 2014 een project dat tot doel heeft op permanente basis nieuwe trends in en rond het farmaceutische vakgebied op te sporen. In dit project zullen de toekomstvisies van alle relevante partijen, zoals universiteiten, beroepsor-

ganisaties, cursisten en nationale en internationale trendwatchers, meegenomen worden en als uitgangspunten dienen voor curriculumontwikkeling. Op deze wijze wordt een leerbasis gelegd, die jaarlijks wordt herijkt en die het fundament is onder een op de toekomst gericht cursusaanbod, waarmee de apotheker en zijn team blijvend en actueel kundig en competent zijn.

Wie geïnteresseerd is om mee te denken over deze leertoeekomst, kan zich melden bij PAOFarmacie, door een [e-mail](#) te sturen naar [Karin Smits](#).

Op naar een herregistratieaanbod 2.0!

Van links naar rechts: Han de Gier, Frans van de Vaart, Sharon Schouten, Henk Buurma

Samenwerking

PAOFarmacie is een samenwerkingsverband tussen universiteiten (*UU en RuG*) en koepelorganisaties (*KNMP en NVZA*), gericht op het verzorgen van hoogwaardig, onafhankelijk postacademisch onderwijs voor apothekers.

PAOFarmacie kan haar bijdrage aan een hoog niveau van onderwijs enkel leveren door goede samenwerkingsrelaties te onderhouden met deze en andere relevante organisaties in het farmaceutische en didactische veld. Op de volgende pagina treft u een overzicht van onze belangrijkste partners.

Zo wordt met de koepelorganisaties nauw samengewerkt om het onderwijs zo te ontwikkelen, dat het aansluit bij het beleid van deze organisaties. Een voorbeeld: in samenwerking met de KNMP wordt nu onderwijs ontwikkeld dat de implementatie van de MFB's (Medisch Farmaceutische Beslisregels) in 2014 ondersteunt. Verder wordt er samengewerkt met de SIR (*Institute for Pharmacy Practice and Policy*). In dit verband werden in 2012 de PIAF-opleiding en de Masterclass gehandicaptenzorg ontwikkeld. En dit jaar wordt in SIR-verband druk gewerkt aan de cursus Geïndividualiseerde Distributievormen. De SIR is ook betrokken bij de onderwijsontwikkeling op het gebied van de MFB's.

Samenwerkingspartijen

UU = De Universiteit Utrecht.

Zie: uu.nl

KNMP = De Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie is de beroeps- en brancheorganisatie voor apothekers. Zie: knmp.nl

RUG = De Rijksuniversiteit Groningen. Zie: rug.nl

NVZA = De Nederlandse Vereniging van Ziekenhuisapothekers vertegenwoordigt en ondersteunt de apothekers in het Ziekenhuis. Zie: nvza.nl

PUOZ = De Stichting Postuniversitair Onderwijs Ziekenhuisfarmacie verzorgt kwalitatief hoogwaardig onderwijs voor ziekenhuisapothekers (in opleiding).

NIA = De Vereniging Nederlandse van Industrie Apothekers behartigt de belangen van de Nederlandse industrieapothekers en bevordert de industrie farmacie in al haar facetten. Zie: nia-web.nl

SIR = Het Institute for Pharmacy Practice and Policy is opgericht om de verbinding tussen wetenschap en farmaceutische praktijk te versterken. SIR wil veiliger, effectiever en doelmatiger geneesmiddelgebruik bevorderen door onderwijs, farmaceutisch praktijkonderzoek en implementatie van innovatieve farmaceutische zorg. Zie: stevenshof.nl

NVFZ = De Nederlandse Vereniging voor Farmaciemedewerkers in ziekenhuizen (voorheen VAZ) behartigt de beroepsinhoudelijke belangen van haar leden in de ruimste zin van het woord. Zie: nvfz.nl

NVPF = De Nederlandse Vereniging voor Poliklinische Farmacie ondersteunt apothekers bij de specialistische farmaceutische patiëntenzorg. Zie: nvpf.nl

Lareb = Het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb verzorgt als onafhankelijke stichting de landelijke registratie en evaluatie van bijwerkingen en interacties van geneesmiddelen. Zie: lareb.nl

IVM = Het Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik verspreidt informatie en ontwikkelt effectieve oplossingen voor een goed, veilig, betaalbaar en doelmatig medicijngebruik. Zie: medicijngebruik.nl

Boerhaave = Boerhaave Nascholing werkt samen met het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) en biedt nascholing aan voor medisch specialisten. Zie: boerhaavenascholing.nl

Julius = De Julius Academy verzorgt gevarieerde en kwalitatief hoogstaande bij- en nascholing voor zorgprofessionals, zoals medici, paramedici, bestuurders en beleidsmakers.

Zie verder: juliusacademy.nl

CME-Online = een online nascholingsinstituut (onderdeel van E-WISE) dat cursussen aanbiedt voor apothekers, apothekersassistenten, huisartsen, specialisten ouderengeneeskunde, tandartsen, mondhygiënist en fysiotherapeuten. Zie: e-wise.nl

TVO = TVO Solutions is specialist in elektronische (open-source) kennis- en leersystemen. Zie: tvosolutions.nl

Universiteit Utrecht

**rijksuniversiteit
 groningen**

HET BESTUUR

Prof. dr. A. de Boer	voorzitter
Drs. R.J. Wolters	penningmeester
Drs. M.M. Tjoeng	bestuurslid
Dr. T. Schalekamp	bestuurslid
Dr. R.P. Dessing	bestuurslid
Prof. dr. B. Wilffert	bestuurslid

DE ADVIESRAAD

Prof. dr. J.J. de Gier	voorzitter en lid namens de RuG
Mevrouw Prof. dr. K. Taxis	lid namens RuG
Dr. H. Buurma (opleidingsdirecteur)	lid namens KNMP
Mevrouw Drs. A. Nooij	lid namens KNMP
Dr. F.J. van de Vaart	lid namens KNMP
Prof. dr. A.C.G. Egberts	lid namens NVZA
Drs. B.J.F. van den Bemt	lid namens NVPF
Mevrouw Drs. A.A.P. Hildebrand-Bosman	lid namens StRIA/ NIA
Dr. B.C.P. Koch	lid namens PUOZ
Drs. C.F. Ebbelaar	lid namens UU

“De KNMP werkt hard aan een toekomstvisie Farmaceutische Zorg 2023. Hoe die er ook zal uitzien: de deskundigheid van de apotheker zal cruciaal zijn voor de realisatie. Daarom kijken we momenteel samen met de universiteiten naar de apothekersopleiding, hebben we de vervolgopleiding tot openbaar apotheker specialist helemaal opnieuw ingericht en gaan we het komend jaar ook de voorwaarden voor herregistratie tegen het licht houden.”

Rik van der Meer,
voorzitter KNMP

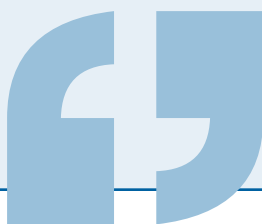
*“Bij het afleggen van de beroeps-
eed heeft iedere apotheker beloofd
of gezworen zijn farmaceutische
kennis te zullen bevorderen. Men heeft zich hiermee
dus uitgesproken voor Life Long Learning. Gezien de
zich in hoog tempo vermeerderende farmaceutische
kennis, is dit ook een onvermijdelijke keuze. Met een
attitude die gekenmerkt wordt door academische
nieuwsgierigheid en een open en toetsbare opstel-
ling is Life Long Learning een randvoorwaarde voor
een goede beroepsuitoefening. PAOFarmacie stelt
zich tot doel het farmaceutisch veld bij te staan door
het ontwikkelen van hoogwaardige cursussen over
de volle breedte van ons fascinerende vakgebied. Om
uw eed gestand te kunnen doen!”*

Tom Schalekamp,
lid van Bestuur PAOFarmacie

“Als cursusmanager van het eerste uur vind ik het nog steeds een uitdaging om ‘mijn’ cursussen zo goed mogelijk te managen. Ik ben verantwoordelijk voor opleidingscursussen van openbaar, ziekenhuis- en industrieapothekers. Daarnaast verzorg ik voor de PUOZ de herregistratiecursussen. Het directe contact met de cursisten vind ik één van de leukste aspecten van mijn werk. U kunt mij dan ook altijd bellen of mailen als u vragen of opmerkingen heeft. En wat belangrijk is: vindt u onze cursussen goed, vertel het anderen, heeft u verbeterpunten, vertel het ons.”

Alice Bruggeman,
Project Manager bij PAOFarmacie

“Bij het opzetten van scholing voor apothekers kijk ik eerst naar de behoefte in het veld. Dan ga ik op zoek naar geschikte docenten en samen kijken we wat interessant is voor de cursus en in welke vorm we dat kunnen gieten. Veel cursussen zijn in de vorm van blended learning, een combinatie van internet- en contactonderwijs, maar wel optioneel. Cursisten kunnen kiezen om alleen naar een studiebijeenkomst te komen of om daarnaast voor extra punten huiswerk te doen. Ook is het belangrijk elke cursus af te sluiten met een take home message. Iets wat men direct in de praktijk kan toepassen.”

Rebecca Muller,
Project Pharmacist bij PAOFarmacie

Achter de schermen

HET TEAM VAN PAOFARMACIE

Sharon Schouten-Tjin A Tsoi	CEO / apotheker
Hans van Son	General Manager / apotheker
Karin Smits	Management Assistant
Saskia Schiffelers	Manager Quality & Finance
Ans Jacobs	Finance Assistant
Andrea Beunk	Finance Assistant
Alice Bruggeman	Project Manager
Miriam Huisman	Project Manager
Lucienne Nagtegaal	Project Manager
Hans Noordhuis	Project Assistant
Marjolein Starreveld	Project Assistant
Rebecca Muller	Project Pharmacist

CONTACTGEGEVENS

PAOFarmacie, Broederplein 39, 3703 CD ZEIST

T 030 - 30 40 100 | E info@paofarmacie.nl

